

Городянська Л. В.

кандидат економічних наук, доцент, чл.-кор. АЕН України, провідний науковий співробітник Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, gorod_lv@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>

СТРУКТУРА ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛЮДИНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Відтворення інтелектуального потенціалу людини як безперервне відновлення його кількісних і якісних характеристик та показників у сучасних умовах інноваційного суспільства має першорядне значення. У статті відповідно до мети обґрунтовано й запропоновано нові підходи до структурування напрямів, способів і показників відтворення інтелектуального потенціалу, які поділяються за екстенсивним та інтенсивним типами. Стверджується, що такі підходи до відтворення інтелектуального потенціалу людини сприятимуть організації ефективного впровадження інновацій у господарську діяльність підприємств. Розроблено модель зворотного зв'язку між показниками й способами інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини. Встановлено, що показниками інтенсивного типу відтворення інтелектуального потенціалу людини є ключові компетентності. Визначено основні ключові компетентності людини та їхню сутність. Це лідерство, комунікативність, креативність, критичне мислення. Запропонована модель зворотного зв'язку дає можливість оцінити приріст бажаних ключових компетентностей та зробити раціональний вибір способу інноваційного відтворення. Доведено, що зазначені ключові компетентності можуть слугувати показниками інтенсивного типу відтворення інтелектуального потенціалу людини. Встановлено, що ефективне використання інтелектуального потенціалу людини сприятиме інтенсифікації процесу реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: відтворення, інтелектуальний потенціал людини, інновація, модель, структура відтворення, показники інноваційного відтворення, ключові компетентності.

JEL classification: O15.

DOI: 10.32987/2617-8532-2022-2-99-111.

В умовах цифровізації й розвитку інноваційного суспільства, що відбувається на тлі пандемії та збройної агресії з боку Російської Федерації, більш конкурентною, успішною є високоосвічена й винахідлива людина. Така людина повинна мати креативні здібності, вміння та бажання навчатись і розвивати власний інтелект протягом усього життя.

Цей безперервний рух на шляху до самовдосконалення й наполегливого набуття відповідних фахових компетентностей є досить важливим процесом відтворення власного інтелектуального потенціалу, особливо в сучасних умовах. Адже від рівня відтворення інтелектуального потенціалу людини залежать якість та можливість організації

© Городянська Л. В., 2022

виробництва інноваційного суспільного продукту. Створення нового суспільного продукту забезпечує не лише функціонування господарства на рівні держави, галузі, підприємства, а й послідовне перетворення суспільного капіталу. Відтворення останнього являє собою циклічний процес його перетворення з однієї форми на іншу та повернення до вихідної точки з приростом. Тому дослідження структури інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини в контексті поживлення інноваційного розвитку на всіх рівнях економічної системи є актуальною науковою проблемою.

Процес організації досліджень, створення й упровадження інновацій передбачає використання науковим співтовариством сукупності засобів, ресурсів і пов'язаних із ними послуг. У сучасних умовах поживлення інноваційної діяльності залежить від фінансової політики держави та організації ефективного відтворення підприємствами власних економічних ресурсів. На підставі прогнозів і розрахунків провідних наукових інституцій [1–5] та вчених (таких як Дж. Шумпетер [6], П. Друкер [7], Н. Брюховецька, І. Булеєв [8], В. Ковтунець, С. Лондар, С. Мельник, Е. Кастель-Бранко [9] та ін.), сформулюємо головний напрям дослідження – інноваційне відтворення інтелектуального потенціалу людини в контексті забезпечення інноваційного розвитку держави.

Визначальну роль у відтворенні відіграє виробництво, під час якого відбувається тісна взаємодія основних складових продуктивних сил – інтелектуального потенціалу людини та об'єктів необоротних мате-

ріальних і нематеріальних ресурсів. Відтепер вимоги до трудової діяльності людини, особливо до якості її інтелектуального потенціалу, істотно посилюються разом із вимогами до якості економічних ресурсів підприємства в процесі впровадження інновацій [10, с. 100]. Отже, розвиток інноваційної діяльності підприємств висуває додаткові вимоги до переліку ключових компетентностей фахівців. Задоволення сучасних потреб інноваційних підприємств потребує вдосконалення традиційної системи вищої освіти в Україні.

Огляд аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень [1], вебсайту Українського Інституту майбутнього [2], урядових порталів [3–4], доповіді Національної академії педагогічних наук України [5] і досліджень науковців [5–8; 10; 11] засвідчив необхідність пошуку можливостей зростання вітчизняної економіки та недовикористаного ресурсу у вигляді інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини.

Тому головною метою цього дослідження є уточнення структури й показників інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини в контексті розвитку інноваційної діяльності підприємства.

Досягнення окресленої мети передбачає:

- формування структури відтворення інтелектуального потенціалу людини та уточнення інноваційних засад відтворення;
- визначення факторів, способів і показників інноваційного відтворення такого потенціалу.

Організація відтворення інтелектуального потенціалу людини пов'я-

зана з освітніми інноваціями в контексті вдосконалення процесу навчання в закладах вищої освіти, підвищення якості засвоєння навчальної інформації та рівня підготовки конкурентоспроможних у сучасному світі фахівців і затребуваністю їх на підприємствах України.

Освітні інновації – це вперше створені, удосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, які здатні істотно підвищити ефективність і результативність навчально-виховного процесу. Інноваційні форми організації навчального процесу нерозривно пов'язані із формуванням у закладі вищої освіти інноваційного середовища, застосуванням різноманітних інноваційних педагогічних методик для забезпечення розвитку творчого потенціалу особи, що навчається. Вітчизняні науковці, а саме В. Г. Кремень [11], В. І. Калін [12], О. В. Мельникова [13], Ю. М. Рашкевич [14], В. Б. Рогова, С. Л. Лондар [15], Б. Г. Чижевський [16] та ін., протягом останніх 10 років досліджували можливості впровадження якісних змін у сферу освіти в рамках реформування її системи.

Зокрема, В. І. Калін зауважує, що в умовах інноваційних змін у різних сферах суспільного життя особливої актуальності набуває нова парадигма XXI ст. – інноваційна, котра не протиставляє, а об'єднує, синергетизує з різними підходами й системами освіти [12]. Найперспективніші її тренди трактують освіту як формування наукової картини світу, культури, розумової діяльності; безперервне навчання; підготовку компетентного фахівця; утвердження «нового педагогічного мислення»; утілення суб'єкт-суб'єктного особистісно-орі-

єнтованого, людино-вимірного навчання; запровадження педагогіки співробітництва, педагогічної синергетики, толерантності тощо. Варто зазначити, що саме застосування суб'єктно-діяльнісного підходу в організації навчального процесу є досить важливим, оскільки такий підхід сприятиме активному залученню особистості до процесу навчання та перетворенню її з пасивного учасника на активного суб'єкта навчання [17].

О. В. Мельникова тлумачить інновації в системі вищої освіти як новостворені або вдосконалені конкурентні спроможності людини [13].

Загальносвітова тенденція інноваційного розвитку економіки вимагає від людини здатності продовжувати навчання й у процесі професійної діяльності, постійного якісного зростання власного інтелектуального потенціалу відповідно до концепції навчання впродовж усього життя (*life-long learning*) [18].

В Україні в рамках реалізації концепції безперервної освіти впродовж життя останніми роками набуває актуальності розвиток освіти дорослих як складової цілісної системи національної освіти. У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні підкреслюється важливість усвідомлення «в українському суспільстві цінності освіти дорослих, її потенційних можливостей для особистісного й професійного зростання кожної людини» [5, с. 9, 13]. Саме тому було створено Концепцію освіти дорослих та розробляється законопроект «Про освіту дорослих».

З огляду на цей напрям реформування сфери науки і освіти в Україні та необхідність розвитку інноваційної діяльності, метою якої є забез-

печення підвищення конкурентоспроможності підприємств, постає нагальна потреба в набутті людиною низки професійно важливих рис. Відтепер посилюються вимоги до м'яких навичок (*soft skills*) у контексті володіння людиною соціальним і емоційним інтелектом. Разом із тим зростає попит на професійні риси людини, які пов'язані з її «цифровою спритністю» (*digital dexterity*), тобто навичками й бажаннями використовувати нові технології з метою покращення бізнес-результатів [19]. Отже, актуальними є прогнозування бажаного рівня відтворення інтелектуального потенціалу на підприємстві, оцінка впливу факторів та сукупності важливих фахових компетентностей людини.

Відтворення інтелектуального потенціалу може відбуватись екстенсивним чи інтенсивним шляхом (рис. 1).

Екстенсивний тип відтворення інтелектуального потенціалу людини є соціальним фактором природної зміни чисельності населення внаслідок народжуваності. *Інтенсивний тип відтворення* є сукупністю факторів,

що впливають на якість інтелектуального потенціалу, таких як соціальний, економічний, психологічний.

У цьому дослідженні екстенсивний тип відтворення інтелектуального потенціалу людини не береться до уваги, тому що відтворення за цим типом є досить довгим процесом. Воно триває понад 20 років і охоплює період від народження дитини, її дорослішання й становлення особистості. Цей процес включає вибір людиною власного життєвого шляху, час навчання та професійного зростання.

Згідно зі структурою (див. рис. 1), інноваційний напрям відтворення інтелектуального потенціалу є складовою інтенсивного типу відтворення й комплексним завданням, яке полягає в пошуку способів якісного збільшення такого потенціалу з метою підвищення рівня освіти, кваліфікації людини та відновлення її розумових і фізичних здібностей. Інноваційний напрям відтворення пов'язаний із інноваційною трансформацією підприємства й вимагає, крім іншого, залучення до виробничого процесу нових технологій, навичок і вмій

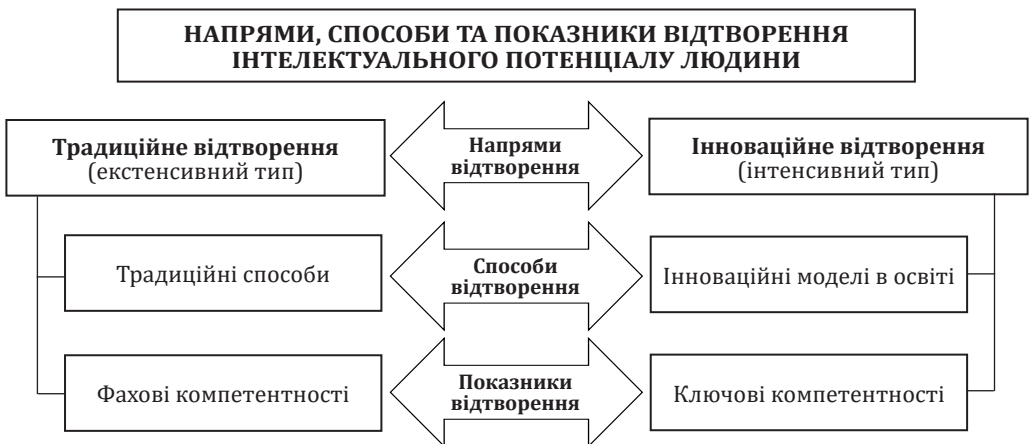

Рис. 1. Структура відтворення інтелектуального потенціалу людини
Побудовано автором за: [10; 20].

людини щодо їх засвоєння. Інтенсивний тип відтворення інтелектуального потенціалу персоналу доцільно здійснювати за трьома напрямками: у межах суб'єкта господарювання, поза його межами та завдяки заходам, що сприятимуть відновленню працездатності. Організація інноваційного відтворення пов'язана з господарською діяльністю підприємства й набуттям людиною ключових компетентностей у процесі підвищення її професійно важливих рис.

Основним товаром ринку нововведень (новацій) є результат наукової та науково-технічної діяльності людини, продукт інтелектуальної діяльності, на який поширюються авторські й аналогічні права, оформлені відповідно до вимог чинних міжнародних, державних, корпоративних та інших законодавчих і нормативних актів. Ринок нововведень формують наукові організації, заклади вищої освіти, тимчасові наукові колективи, науково-дослідні центри, самостійні лабораторії й управління, вітчизняні та зарубіжні новатори. Реформування системи освіти і науки в Україні відбувається з урахуванням філософії Європейського простору вищої освіти, яку визначено в комюніке Болонського процесу, та компетентнісного підходу.

Доречним є тлумачення дефініції «інновація» в освіті, наведене у праці Д. О. Барабася, Д. Джафарова та І. В. Шпака [21]. На думку авторів, інноваціями в освіті є «впровадження нових (в даний період часу і для даної території) методів, форм і підходів до передачі знань, формування вмінь і навичок у студентів» [21, с. 38]. Розвиток інноваційної діяльності в Україні в контексті забезпе-

чення підвищення конкурентоспроможності підприємств зумовлює загальну потребу в набутті людиною низки професійно-важливих рис. Так, Ю. М. Рашкевич поділяє компетентності на загальні й фахові. У рамках фахових (предметно-специфічних) і загальних компетентностей він виокремлює знання, розуміння, вміння та навички, здатності й цінності [14, с. 24–25].

За висновками аналітиків World Economic Forum, у 2020 р. до чільної десятки ключових компетентностей увійшли: уміння комплексно розв'язувати проблеми, критичне мислення, креативність, управління людськими ресурсами, навички ефективної взаємодії, емоційний інтелект, здатність приймати рішення, орієнтація на клієнта, уміння вести переговори, когнітивна гнучкість [22]. Зважаючи на їхні висновки, а також на вимоги до інтеграції України в Європейський дослідницький простір (ERA-UA) та розвитку в країні дослідницьких інфраструктур разом із потребою в пошуків інноваційної діяльності на підприємствах, пропонується:

1. Організувати відтворення інтелектуального потенціалу людини з урахуванням інноваційної парадигми XXI ст., яка об'єднує п'ять інноваційних моделей в освіті: освіта як формування наукової картини світу, освіта як професіоналізація, освіта як формування культури розумової діяльності, освіта як підготовка до життя, концепція безперервної освіти.

2. Визначити й уточнити способи та показники інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу персоналу.

3. Метою організації відтворення інтелектуального потенціалу людини

доцільно розробити модель, що дасть змогу оцінити приріст бажаних ключових компетентностей як сукупності показників його відтворення.

Модель зворотного зв'язку між способами й показниками інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини в контексті розвитку інноваційної діяльності на підприємстві (мікрорівень) зображено на рис. 2. Відповідно до цієї моделі відбувається раціональний вибір способу інноваційного відтворення такого потенціалу.

Модель демонструє зворотний зв'язок між елементами системи, що допомагає оцінити якість відтворення інтелектуального потенціалу людини, тобто приріст бажаних ключових компетентностей, які формують сукупність показників його відтворення. Таким чином керівництво підприємства отримує схему вимірювання якості відтворення інтелектуального потенціалу людини після проходження нею професійної підготовки за обраною низкою ключових компетентностей (показників інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу) з використанням алгоритму системи прогнозного аналізу відтворюваних економічних ресурсів [20, с. 225–229]. Ключові компетентності людини є найбільш загальними здібностями та вміннями, котрі вона може набути під час професійній діяльності й реалізувати в процесі розвитку інноваційної діяльності підприємства. Успішна організація інноваційних засад відтворення інтелектуального потенціалу людини на підприємстві, на нашу думку, пов'язана з такими ключовими та професійно важливими речами, як лідерство, комунікативність, креативність, критичне мислення та ін. (рис. 3).

Визначимо сутність обраних як приклад ключових компетентностей. *Лідерство.* Провідну роль в інноваційній діяльності відіграє лідерство, тобто становлення особистості, що є здатною до активної діяльності, відповідальності, самоосвіти, само-

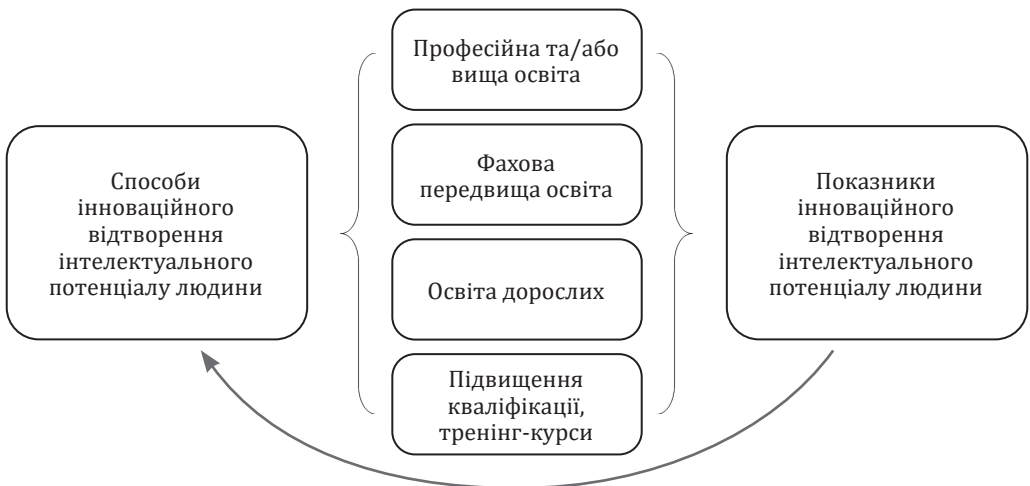

Рис. 2. Модель зворотного зв'язку між способами й показниками інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини

Побудовано автором за: [20, с. 225–229].

Рис. 3. Основні ключові компетентності людини

Побудовано автором за: [23].

розвитку, самоствердження, самореалізації, а також є мобільною й конкурентоспроможною на ринку праці.

П. Друкер визначає цю компетентність як бачення [7]. На думку В. Шеклтона, ефективне лідерство часто компенсує брак матеріальних та інтелектуальних ресурсів [23, с. 14]. П. Сенге, А. Клейнер, Ш. Робертс зі співавторами зазначають: «Стратегія поведінки керівника проста – бути прикладом. Присвяти себе вдосконаленню власної особистості» [24, с. 14]. Дж. Фалоп, С. Лінстид, Р. Данфорд підкреслюють, що одноосібний стиль лідера й розв'язання ним усіх поставлених завдань мають відійти в минуле та поступитися ролі організатора розвитку колективної впевненості підлеглих у власних силах [25, с. 205].

Вважаємо, що в умовах інформаційного суспільства лідерство сприймається як вміння командної роботи, у межах котрої кожен учасник виконує вкрай важливу й необхідну роботу, а лідер є добрим виконавцем,

генератором ідей і організатором. Уміння працювати з людьми, особливо з урахуванням того, що багато з них із часом будуть ще більш високорозвинені, ніж сьогодні, залишатиметься важливим завданням.

Лідерство в освіті є суспільно-педагогічною детермінантою.

Комунікативність. Комунікація та робота в команді є необхідною умовою, особливо під час криз, які, на думку К. Маклафліна, пов'язані з ізоляваністю людей. Автор вважає, що основою для інновацій є взаємодія між людьми, що здатна інтегрувати їхню діяльність як єдиної команди. Р. Стогділ назвав комунікабельність і кооперативність (готовність до співробітництва) складовими лідерських рис [26]. Варто зазначити, що цифровізація суспільства зменшує взаємодію між людьми, котра є основою для інновацій. Комунікація й робота в команді особливо важливі в сучасному швидкоплинному світі, коли так багато різноманітних кризових явищ (політичних, економічних,

військових, соціальних), які великою мірою спричинені пандемією та ізоляваністю людей.

Креативність. Сутність креативності досить вдало визначена Я. А. Пономарьовим [27], який розглядає цю компетенцію з позиції психологічної властивості людини. Ця властивість полягає в інтелектуальній активності й чутливості (сензитивності) до побічних продуктів своєї діяльності. Загалом, це творчі здібності людини, що дають можливість створювати та втілювати в життя принципово нові ідеї.

Критичне мислення. У філософії категорія «мислення» характеризується як вищий ступінь людського пізнання, процес відображення об'єктивної дійсності. На думку С. Рубінштейна, мислення є пошуком і відкриттям нового, самостійним рухом до нових узагальнень. Вважаємо, що розвиток критичного мислення в сучасних умовах залежить від створення сприятливих педагогічних умов у закладах вищої освіти, вибору дидактичних форм (дистанційна, інтерактивна форма навчання, нелінійний процес навчання), методів, прийомів, засобів тощо.

Аналіз кривої Д. Аутора [28], яка відображає зміну зайнятості в галузях промисловості США протягом 1980–2005 рр. залежно від рівня кваліфікації працівників, дає підстави для цікавих висновків. Відповідно до цієї кривої, прогнозувалася тенденція зростання попиту з боку керівників підприємств та їх інтересу до набуття високопрофесійними працівниками низки ключових компетентностей. Динаміка розвитку інноваційної діяльності знаходить підтвердження цієї тенденції в су-

часних умовах і підкреслює важливість відтворення інтелектуального потенціалу висококваліфікованими працівниками. З огляду на це, на нашу думку, у закладі вищої освіти розвиткові критичного мислення тепер приділено замало уваги, попри те що ця компетенція за прогнозами на найближчі роки залишиться серед ключових.

Застосування нелінійного процесу навчання [29] вимагає ініціативної позиції студента, спонукаючи його діяти активно й самостійно. Тобто передбачає включення в навчальний процес суб'єктно-діяльнісного підходу [17], за якого особистість розглядається через категорії суб'єкта, волі, саморозвитку, цілісності, самоосвіти, самореалізації та самоактуалізації, а сам навчальний процес, його категорії (цілі, зміст, методи, форми, засоби) – як особистісно значимі, що є продуктом власного досвіду людини. Водночас діяльнісна домінанта дає змогу трактувати відтворення як процес підвищення якості інтелектуального потенціалу, що передбачає вибір напряму відтворення, тобто набуття людиною бажаних фахових компетентностей у контексті розвитку інноваційної діяльності на підприємстві.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити таке. За результатами дослідження сформовано структуру відтворення інтелектуального потенціалу людини та уточнено її інноваційні аспекти. Також уточнено способи й показники інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини в контексті розвитку інноваційної діяльності підприємства. Прогнозування рівня інноваційного відтворення такого

потенціалу запропоновано здійснювати за показниками, що уособлюють ключові компетентності, серед яких лідерство, комунікативність, креативність, критичне мислення з використанням алгоритму системи прогнозного аналізу відтворюваних економічних ресурсів. Модель зворотного зв'язку між способами й показниками інноваційного відтво-

рення інтелектуального потенціалу людини уможливило передбачення бажаного рівня відтворення з урахуванням стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Перспективою подальших досліджень є формування системи оцінювання показників інноваційного відтворення інтелектуального потенціалу людини.

Список використаних джерел

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України : аналіт. доп. Національного інституту стратегічних досліджень до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> (дата звернення: 14.03.2022).
2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український Інститут майбутнього* : вебсайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 14.03.2022).
3. Реформа освіти та науки. *Урядовий портал* : вебсайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 14.03.2022).
4. Цілі сталого розвитку та Україна. *Урядовий портал* : вебсайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> (дата звернення: 14.03.2022).
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / за заг. ред. В. Г. Кременя ; Нац. акад. пед. наук України. Київ : Конві Прінт, 2021. 384 с.
6. Шумпетер Дж. А. Теорія економічного розвитку (1911). 1934.
7. Друкер П. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения / пер. с англ. М. Котельниковой. М. : ФАИР-ПРЕСС, 2003. 288 с.
8. Брюховецька Н. Ю., Булєєв І. П. Ресурси і механізми інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1 (36). С. 11–25.
9. Ковтунець В. В., Лондар С. Л., Мельник С. В., Кастель-Бранко Е. Вимоги ринку праці України до освіченості працівників. *Освітня аналітика України*. 2021. № 4. С. 5–20. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-4-5-20>.
10. Городянська Л. В. Відтворення економічних ресурсів: інноваційний аспект. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1. С. 99–105. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).99-105](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).99-105).
11. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
12. Калин В. И. Парадигмы образования в современной мировой педагогической практике. *Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи* : зб. матеріалів II Міжнар. наук. конф., м. Харків, 15–16 квіт. 2010 р. Харків : ХДАДМ, 2010. С. 44–46.

13. Мельникова О. В. Інновації у вищій освіті як чинник формування національної економіки знань. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : економіка*. 2014. Вип. 14. С. 16–27.

14. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. 168 с. URL: <https://iepor.org.ua/edu-docs/rashkevych-yu-2014.html>.

15. Рогова В. Б., Лондар С. Л. Управлінські індикатори розвитку освіти SOLID INFO як чинник підвищення ефективності державної освітньої політики. *Освітня аналітика України*. 2021. № 5. С. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-5-5-17>.

16. Чижевський Б. Г. Науково обґрунтовані і відповідно профінансовані реформи сфери науки та освіти – запорука успішного розвитку держави. *Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення* : зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 жовт. 2021 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2021. С. 28–31. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/Tezi_III-konf_2021-FINAL.pdf.

17. Городянська Л. В., Сизов А. І. Суб'єктно-діяльнісний підхід в організації підготовки військових фахівців у системі вищої освіти. *Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка* : тези доповідей учасників Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів, м. Київ, 24 квіт. 2020 р. Київ : Військ. ін-т КНУТШ, 2020. С. 204–206.

18. The Oxford Handbook of Lifelong Learning / M. London (ed.). 1st ed. Oxford : Oxford University Press, 2001. 498 p.

19. Gartner (2018b). Gartner Top 10 Strategic Technology Trends for 2019 : Global Education Futures Report (2018) (дата звернення: 14.03.2022).

20. Городянська Л. В. Відтворювані економічні ресурси: теорія та методологія обліку і аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 259 с.

21. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 3. С. 35–54.

22. Ананьева Т. Десять компетенций, которые будут востребованы в 2020 году. URL: <http://tananyeva.com/desyat-kompetentsij-kotorye-budut-vostrebovany-v-2020-godu/> (дата звернення: 14.03.2022).

23. Шеклтон В. Психология лидерства в бизнесе. Спб. : Питер, 2003. 222 с.

24. Танец перемен: новые проблемы самообучающихся организаций / П. Сенге, А. Клейнер, Ш. Робертс и др. М. : Олимп-Бизнес, 2003. 624 с.

25. Fulop J., Linstead S., Dunford R. Leading and managing. *Management: a Critical Text*. South Yarra : Macmillan Business, 1999. P. 120-210.

26. Stogdill R. Handbook of Leadership: a survey of theory and reserch. N. Y. : Free Press, 1974. 613 p.

27. Пономарев Я. А. Психология творчества. *Тенденции развития психологической науки*. М., 1988. С. 21–25.

28. Коптелов А. К. Кривая Аутора – результаты цифровой трансформации. URL: <https://koptelov.info/krivaya-autora/> (дата звернення: 18.02.2022).

29. Гончаренко С. У. Формування нелінійного (синергетичного) мислення учнів. *Дидактика професійної школи*. 2012. № 2. С. 3–7.

Larysa Gorodianska

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Corresponding Member of Academy of Economic Sciences of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, gorod_lv@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>

STRUCTURE OF RECONSTITUTION OF THE HUMAN INTELLECTUAL POTENTIAL: INNOVATIVE ASPECT

Abstract. *The article proposes innovative approaches to the search for opportunities for the growth of human intellectual potential with a view to the effective implementation of innovations into the economic activities of enterprises. The structure of the reconstitution of the intellectual potential of a person has been formed in terms of directions, methods and indicators of reconstitution. The features of the development of the intellectual potential of a person by reconstitution of professionally important qualities in an extensive and intensive way are determined. It is argued that the intensive type of human reconstitution is an innovative approach related to the reconstitution of its intellectual potential. Such an approach to reconstituting the intellectual potential of a person will contribute to the organization of effective implementation of innovations in the economic activity of enterprises. It is substantiated that due to the reconstitution of the intellectual potential of a person, there is a revival of innovative development at all levels of the economic system. The expediency of choosing key competencies as indicators of an intensive type of reconstituting the intellectual potential of a person is substantiated. The article analyses a set of key human competencies, the main among which in terms of innovative development of the economic system are leadership, communication, creativity, and critical thinking. The acquisition of such competencies by a person, as an important component of the productive forces of the economic activity of an enterprise, gives it certain advantages. The article also offers a model of feedback between methods and indicators of innovative reconstitution of human intellectual potential. The model is based on the innovation paradigm of the 21st century. It proposes that the management of the enterprise has a choice within the framework of the innovative model in education among one of four areas: vocational and/or higher education; professional pre-higher education; adult education; advanced training based on the predictive quality of reconstituting the intellectual potential of a person. The feedback model makes it possible to evaluate the growth of the desired key competencies as a set of indicators for reconstituting the intellectual potential of a person and to make a rational choice of the method of innovative reconstitution. This will contribute to the effective use of human potential in order to actively involve it in the process of implementing the strategy of innovative development of the enterprise.*

Keywords: *reconstitution, human intellectual potential, innovation, model, structure of reconstitution, indicators of innovative reconstitution, key competencies.*

References

1. National Institute for Strategic Studies. (2020). *On the internal and external situation of Ukraine*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> [in Ukrainian].
2. Ukrainian Institute of the Future. (2018). *Ukraine 2030E – a country with a developed digital economy*. Retrieved from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> [in Ukrainian].

3. Government portal. (2022). *Reform of education and science*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> [in Ukrainian].
4. Government portal. (2022). *Goals of sustainable development and Ukraine*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [in Ukrainian].
5. Kremen, V. (Ed.). (2021). *National report on the state and prospects for the development of education in Ukraine*. Kyiv: Konvi Print [in Ukrainian].
6. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development (1911)*.
7. Drucker, P. (2003). *Effective management. Economic tasks and optimal solutions*. Moscow: FAIR-PRESS [in Russian].
8. Bryukhovetska, N. & Buleev, I. (2019). Resources and mechanisms of investment and innovation development of industrial enterprises in Ukraine. *Bulletin of Economic Science of Ukraine, 1 (36)*, 11-25 [in Ukrainian].
9. Kovtunets, V., Londar, S., Melnyk, S. & Castel-Branko, E. (2021). Requirements of the Ukrainian labor market to the level of education of employees. *Educational Analytics of Ukraine, 4*, 5-20. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-4-5-20>. [in Ukrainian].
10. Gorodianska, L. (2021). Reconstitution of the Economic Resources: Innovative Basis. *Bulletin of Economic Science of Ukraine, 1(40)*, 99-105. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).99-105](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).99-105) [in Ukrainian].
11. Kremen, V. (2005). *Education and science in Ukraine – Innovative Basis. Strategy. Implementation. Results*. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].
12. Kalin, V. (2010). Education paradigms in modern world pedagogical practice. *Social and Humanitarian Vectors of Pedagogy of Higher Education*, Proceedings of the 2nd International Scientific Conference. Kharkiv: KhDADM [in Russian].
13. Melnikova, O. (2014). Innovations in higher education as a factor in the formation of the national knowledge economy. *Collection of scientific works of the Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda. Series: Economics, 14*, 16-27 [in Ukrainian].
14. Rashkevych, Yu. (2014). *The Bologna process and the new paradigm of higher education*. Lviv: Publishing House of Lvov Polytechnic. Retrieved from <https://iepor.org.ua/edu-docs/rashkevych-yu-2014.html> [in Ukrainian].
15. Rogova, V. & Londar, S. (2021). Prospects for the establishment of a system of educational management indicators (SOLID INFO) as a factor for improving the effectiveness of state education policy. *Educational Analytics of Ukraine, 5*, 5-17. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-5-5-17> [in Ukrainian].
16. Chizhevsky, B. (2021). Scientifically substantiated and accordingly funded reforms in the field of science and education are the key to successful development of the state. *Education Reform in Ukraine. Information and analytical support*, Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference. Kyiv: SSI "Institute of Educational Analytics". Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/Tezi_III-konf_2021-FINAL.pdf [in Ukrainian].
17. Gorodyanskaya, L. & Sizov, A. (2020, April 24). Subjective-activity approach to the organization of military specialists' training in the system of higher education. *Youth Military Science at Taras Shevchenko National University of Kyiv*, Abstracts of Papers of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of young scientists, adjuncts, listeners, cadets and students. Kyiv [in Ukrainian].
18. London, M. (Ed.). (2001). *The Oxford Handbook of Lifelong Learning*. Oxford: University Press.
19. Gartner (2018). *Gartner Top 10 Strategic Technology Trends for 2019 : Global Education Futures Report (2018)*.

-
20. Gorodianska, L. (2013). *Reconstitution the Economic Resources: theory and methodology of accounting and analysis*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
21. Barabas, D., Dzhafarov, D., & Shpak I. (2016). Educational innovations and their implementation in Ukraine. *Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, 3, 35-54 [in Ukrainian].
22. Ananyeva, T. (2020). *Ten competencies that will be in demand in 2020*. Retrieved from <http://tananyeva.com/desyat-kompetentsij-kotorye-budut-vostrebovany-v-2020-godu/> [in Russian].
23. Shackleton, V. (2003). *Psychology of Leadership in Business*. St. Petersburg: Peter [in Russian].
24. Senge, P. et al. (2003). *Dance of Change: New Challenges for Learning Organizations*. Moscow: Olimp-Bizness [in Russian].
25. Fulop, J., Linstead, S. & Dunford, R. (1999). Leading and managing. *Management: a Critical Text*, 120-210. South Yarra: Macmillan Business.
26. Stogdill, R. (1974). *Handbook of Leadership: a survey of theory and reserch*. New York: Free Press.
27. Ponomarev, Ya. (1988). Psychology of creativity. *Trends in the development of psychological science*, 21-25 [in Russian].
28. Koptelov, A. (2022). *Autor's Curve - Results of Digital Transformation*. Retrieved from <https://koptelov.info/krivaya-autora/> [in Russian].
29. Goncharenko, S. (2012). Formation of non-linear (synergetic) thinking of students. *Didactics of the professional school*, 2, 3-7 [in Ukrainian].